

Fenris Film

GENERASJON UTØYA (tidligere tittel: Hva Nå Etterpå, Etter 22.juli)

SLUTTRAPPORT

FORORD

Ti år etter 22.juli 2011 viser det seg at mange av de som opplevde det som skjedde på Utøya, fortsatt sliter med en eller annen form for ettervirkninger og traumer (70 % av de som opplevde Utøya, ifølge forskning). Dette har både med den enkeltes psykiske og fysiske helsesituasjon å gjøre, og det politiske landskapet – slik det har utviklet seg de siste årene.

Vi takker Rådet for Psykisk Helse og Stiftelsen Dam for deres bidra til denne filmen!

SAMMENDRAG

Hovedmålet var å lage en film som så på ulike konsekvensene av terroren 22.juli, og vi ville se dette retrospektivt – men også fortalt gjennom nåtidshistoriene til våre hovedkarakterer. Vi ønsker å lage en film som nådde et stort nasjonalt og internasjonalt publikum, på mange ulike plattformer. Unge i skolealder (14-19) er en sentral målgruppe for filmen.

Vi ville utforske hva terroren på Utøya hadde gjort med de som var på Utøya. Hvilke psykiske og fysiske traumer de var påført, og i hvilken grad de selv var i stand til å bearbeide disse og hvor mye hjelp de hadde fått i årene etter 2011. Vi ville også utforske hvordan de var i stand til, og faktisk kunne arbeide vider med politikk eller andre jobber/verv.

Målet med denne filmen var å se nærmere på hva som har skjedd etterpå med noen av de 585 menneskene som overlevde terrorangrepet på Utøya i 2011.

Vi mener målsettingen med filmen så langt er oppnådd, ref. Rapporten vedlagt nederst her. Filmen er så langt vist på digitale og fysiske festivaler i Norge, Nord-Amerika og Europa. Den er også vist på kino i Norge i fem måneder og på NRK 1 og NRK TV med mer enn 350 000 seere. Så vil den vises for skoleelever over hele landet kommende skoleår. den vil også vises på ulike plattformer i land utenfor Norden utover høsten og i 2022.

Vi har produsert en dokumentarfilm, som et researchet, utviklet og gjennom ført etter en tentativ tidsplan produksjonsplan og finansieringsstruktur. Dette har blitt gjennomført uten store avvik, i perioden 2016-2021.

I 2016 starte vi research mot aktuelle karakterer, som vi ønsket skulle være med i filmen. Så utviklet vi filmen, med prøveopptak, teasere og etter hvert pitch/presentasjon av prosjektet i ulike finansieringsform, som Nordisk Forum i Malmø i 2019. Så gjorde vi hovedopptak gjennom 2018 og 2019, og deretter gjorde i klipp og etterarbeide på filmen i 2020. Så lanserte vi filmen våren 2021, og lanseringen pågår fortsatt i ulike plattformer.

Vi mener filmen så langt har oppnådd målsettingen, om å nå et bredt publikum. Vi hadde premiere på HUMAN Int Dokumentarfilmfestival i mars, og vant der prisen for beste norske dokumentar. Deretter hadde vi visning på KOSMORAMA Int Filmfestival i Trondheim. Så hadde filmen premiere på 95 kinoer i Norge, og en ble vist på ordinær kino fra april til første uke i september. I mai hadde filmen internasjonale premiere på HotDocs, Toronto, Nord-Amerikas største og viktigste dokumentarfilmfestival, der filmen ble anmeldt av ca. 30 publikasjoner. Den er også vist på en rekke andre festivaler.

I juni ble GENERASJON UTØYA (tidl: Hva Nå Etterpå, etter 22.juli), nominert til Amanda bl.a. for Bese norske kinofilm og Beste dokumentar, og den vant Folkets Amanda, som den andre dokumentarfilmen som har vunnet denne prisen. 22.juli 2021, ble filmen vist på NRK 1, deretter har den vært på NRK TV (NRKs nett-tv). Så, ved starten av skoleåret 21/22 har vi nå begynt å vise filmen for skoleelever.

Filmene er vist på digitale og fysiske festivaler i Norge, Nord-Amerika og i Europa, og flere er aktuelle. Den er også vist på kino i Norge i fem måneder. Den er vist på public-service kringkastere i Norden, NRK, Svt, DR og skal vises også på Island. Vi har laget avtale internasjonal salgsagent i Paris, som vil promotere filmen til andre plattformer og kringkastere utenfor Norden.

Den viktigste plattformen for filmen er skolevisninger, der vi nå vil vise filmen for ungdomsskoler og vg-skoler over hele landet kommende skoleår, og vi vil også gjøre en sesialiseringer med filmen.

INNHOLDSFORTEGNELSE

1. SAMMENDRAG
2. BAKGRUNN FOR PROSJEKTET, side 3
3. MÅLSETTING OG MÅLGRUPPE, side 3
4. PROSJEKTGJENNOMFØRING OG METODE, side 5
5. RESULTATER, VURDERING AV RESULTATER – OG EFFEKTMÅL, side 9
6. OPPSUMMERING, side 11

BAKGRUNN FOR PROSJEKTET

Bakgrunnen for prosjektet er terroraksjonen mot Utøya og Regjeringskvartalet 22.juli 2011. de er laget flere dokumentarer, spillefilmer, en dra,-serie for TV og skrevet en reke bøker om 22. juli Men da vi startet med prosjektet ble det ikke laget noe som var publisert om ettervirkningene etter 22.juli – både for de som var på Utøya eller de som var indirekte berørt av 22.juli-terroren, ellers miljøet i et sosiokulturelt perspektiv for samfunnet som helhet. Nasjonalt Kunnskapscenter om Vold og Traumatisk Stress (NKVTS) har jobbet med dette i mange år etter 22.juli, og dette var også noe av grunnlaget for vår interesse for å lage denne filmen

MÅLSETTING OG MÅLGRUPPE

Hovedmålet var å lage en film som så på ulike konsekvensene av terroren 22.juli, og vi ville se dette retrospektivt – men også fortalt gjennom nåtidshistoriene til våre hovedkarakterer. Vi ønsker å lage en film som nådde et stort nasjonalt og internasjonalt publikum, på mange ulike plattformer. Unge i skolealder (14-19) er en sentral målgruppe for filmen.

Hovedmålet med denne filmen var å se nærmere på hva som har skjedd etterpå med noen av de 585 menneskene som overlevde terrorangrepet på Utøya i 2011. Ifølge Nasjonalt Kunnskapscenter om Vold og Traumatisk Stress (NKVTS) som konkret forsker på disse ettervirkningene etter 22.juli, er det mange som fortsatt sliter. Opptil 70 % av de som var

involvert i terrorhandlingene 22.juli 2011 oppgir at de fortsatt har traumer på en eller annen måte.

I filmen ønsket vi å se på hvilke utfordringer noen av de involverte fortsatt har. Det offentlige hjelpeapparat i Norge tilbyr psykologisk-terapeutisk hjelp i inntil tre år. Både de som mottar denne type behandling, pårørende, mange ansatte i hjelpeapparat selv og forskere mener dette for mange er for kort tid å behandle alvorlige traumer, som mange har opplevd etter Utøya.

Dessuten ville vi også forsøke å problematiser hva dette har gjort med landet vårt, med oss som folk. De siste par årene har vi sett at den politiske debatten har blitt mer polarisert, og flere ekstreme holdninger har kommet til overflaten, og mer av dette har gradvis blitt legitimert – også av sentrale politikere. Blant annet har flere av de som overlevde på Utøya i lang tid fått sjikane i sosiale medier og mottatt direkte trusler. Vi ser at det har vært en markant endring i debattklimaet i tiden etter 22.juli. Mange vil hevde at det har blitt verre, mer konfronterende og mer ekstremt. Og vanskeligere for mange av de som var på Utøya og ble utsatt for terrorangrepet.

I denne filmen hadde vi ikke som mål å svare på hva som er riktig løsning i denne betente debatten, men snarere stille noen spørsmål som kan bidra til refleksjon og åpenhet omkring dette.

PROSJEKTGJENNOMFØRING OG METODE

Vi startet forarbeidet til dette prosjektet høsten 2016, med research og utarbeidelse av en linje og overbygning til filmen. Så brukte vi de neste 18 månedene til å finne hovedkarakterene, og til definere en tidslinje, og selve `rommet` for filmfortellingen. Sommeren 2017 var vi på AUFs sommerleir på Utøya uten kamera, for å bli kjent med AUF og øya, og for at de skulle kunne bygge tillit til oss. Opptakene til filmen startet for alvor våren 2018, og det var først da Ina Libak ble valgt til leder for AUF høsten 2018 at vi så et naturlig, fortellermessig startpunkt i historien. Da vi var på Utøya igjen sommeren 2019, så vi mer og mer at også selve Utøya er filmens femte karakter – hvordan AUF har bygd opp igjen Utøya etter 22.juli, og at Utøya sakte, men sikker har blitt et sted for oppbyggelig rekreasjon og kraftfullt minnesmerke for det som skjedde og de som mistet livet. Ikke bare en gravplass, som det rett etter 22.juli var en fare for at det kunne bli. Gjennom besøkene og opptakene på Utøya så vi hvordan AUF gradvis tok øya tilbake.

Siste opptaksdag ble gjort i januar i år, og sist høst har vi både fulgt opp hver av de fire karakterenes linje i filmen, og vi har gjort en del filmatiske opptak som vil løfte filmens dokumentariske fortelling. Og siden februar 2020 har vi klippet filmen, i tre faser. Først for-klipp våren 2020, deretter hovedklipp høsten 2020 fram mot jul. Parallelt gjorde vi restopptak med de fire hovedkarakterene, som da Kamzy Gunaratnam ble valgt inn på 2.plass på Arbeiderpartiets Stortingsliste i desember, og vi gjorde også det siste intervjuet med Ina Libak i januar i år. Deretter gjorde vi siste fasen av den innholdsmessige klippet fram til midten av februar, så teknisk etterarbeide – lyddesign, miks, grading og mastring til ulike plattformer.

OVERBYGNINGEN I FILMEN

Rammehistorien er AUFs sommerleir på Utøya. I tillegg portretterer filmen noen av ungdommene, som nå er voksne kvinner, og på den måten forsøke å belyse noen av senvirkningene og utfordringene 22.juli skapte. Det kan være vanskelig å forstå hvor dypt dette sitter i hos dem og hvor lang tid det har tatt, og tar, for å bearbeide det de har blitt utsatt for. Vi tror filmen kan være et bidrag til en konstruktiv debatt om traumer og ettervirkninger, og om politisk polarisering – og mye tyder på at dette har økt etter 22.juli, og særlig de siste tre årene her hjemme.

Opptakene har hovedsakelig foregått på Østlandet, i Oslo og omegn og på Nord-Vestlandet. Dette er praktisk overkommelige opptak som først og fremst har bydd på menneskelige utfordringer - ikke opptakstekniske. Vi har brukt nødvendig tid i utviklingsarbeidet, slik at vi har bygd god tillitt mot våre hovedkarakterer og miljøene de en del av. På den måten kan også andre som har opplevd dramatiske hendelser og som sliter med post-traumatiske stress kunne ha nytte av denne filmen. Og slik kan filmens hovedkarakterer og deres historier bidra til en konstruktiv problematisering om økte motsetninger og hatytringer i samfunnsdebatten. Dette gjelder i Norge og Norden, og det gjelder i Europa og særlig i USA.

BEARBEIDELSER

Vi vet fra nyere forskning om traumer og kriser at mange som er utsatt for dette har lite å sammenlikne med fordi det heldigvis er sjelden slike omfattende dramatiske hendelser skjer i Norge. Men når det første har skjedd, er det viktig at problemene de som har blitt utsatt for dette møter, og hvordan de forsøker å mestre dem – også kan deles med andre.

LANSERING

Premiere:

Norsk premiere 12. mars 2021

Premiere i Oslo, Trondheim, Tromsø, Kristiansund, Bergen, Stavanger. Satser særlig på de store byene, og steder der AUF har lokalkontor i Oslo, Kristiansand, Drammen, Skien Gjøvik, Sarpsborg, Stavanger, Bergen, Molde, Trondheim, Bodø, Tromsø, Alta og Viken

Festivalpremiere på Kosmorama, i Trondheim i mars 2021, [førpremiere på HUMAN](#)

Regissør og manusforfatter:

Aslaug Holm, Sigve Endresen

Medvirkende:

Ina Libak, Kamzy Gunaratnam, Renate Tårnes, Line Hoem

Produsent:

Tore Buvarp, Fenris Film

Distributør: Euforia film v/ Vibeke Skistad

TV: NRK

Målsetting på kino:

14.000-20.000 besøk

Målgruppe:

Hovedmålgruppe:

-Unge 12-18 (skole/DKS) og unge voksne 19-28

-Foreldre med barn i ungdomsskolealder

Sekundærmålgrupper:

-Fagspesialister, terapeuter

-Politiske interesserte, studenter

-Film-/kulturbevisste, kvalitetsorienterte voksne

-Lærere, folk som jobber med oppvekst og skole

Sammenlignbare filmer:

Utøya 22.juli (fiksjon) + 22. juli (fiksjon)

POSISJONERING:

Første filmen som handler om dem som var på Utøya, og hvor vi følger dem over tre år. Og ser hva som har skjedd med dem i årene etterpå. De fire hovedkarakterene representere et bredt bilde av de som var berørt av Utøya; AUF-lederen og det politiske talentet Ina, varaordfører Kamzy som kom til Norge som barn fra Sri Lanka og som har god kontakt med innvandrerungdom og som skal på Stortinget til høsten, Renate som kommer fra en bygd i Trøndelag og som var sentral i AUF 22.juli, Line fra Kristiansund som har kjempet seg gjennom årevis med traumer og kommet sterkere ut.

Filmens femte karakter er Utøya, som har en egen plass i det norske folks bevissthet. Utøya er stedet for terrorhandlingen, men gjennom filmen ser vi hvordan politisk engasjerte ungdom gjenoppbygger øya slik at den blir et sted for framtidstro og håp.

Dette er et samtidsdokument som starter med en tragedie, men sammen med karakterene utvikler seg til å bli et bilde på framtidstro, og et rom for å problematisere vår tids mest aktuelle og utfordringer – demokrati, ytringsfrihet og utenforskap.

Stikkord:

Oppvekst, politikk, drømmer, håp, skole, tidsspenn, realistisk, ekte, Utøya, Norge, unge kvinner, ungdom, nyere historie, demokrati, psykiske traumer, traumebehandling og ytring

Styrker/muligheter:

-Unikt innblikk i sentrale karakterer som var på Utøya og deres liv i årene etter terrorhandlingen

-Nært, tett, autentisk, åpenhet om traumer, politikk og framtidstro

- Gjenkjennelighet, identitet, `vanlige` menneskers liv, representerer interessant og aktiv målgruppe, kvinner, unge som går på kino

-Gode hovedkarakterer som vi følger over drøyt to år

-Prisbelønt, anerkjent regissører, som har fått gode omtaler tidligere (Aslaug Holm og Sigve Endresen)

-Gjenkjennelig tittel

-En beretning om Utøya med håp!

-Et sug etter dokumentar, basisk substans, i en tid med mange (med respekt å melde) lette filmer, og lett underholdning på tv, nett.

-Regissørens evne til å fortelle gjennom bilder (sitat: Jon Selås etter Oljeberget)

-AUF har lokalkontor over hele landet, allerede er koblet til filmen gjennom alle hovedkarakterer

presse

-Filmens tema er på av interesse for media generelt, det har vi merket undervis. De fleste medium lager mye stoff om Utøya, oppvekst, framtid demokrati og ytring.

-Regissørene har et reflektert forhold til det å lage en film om Utøya -og hvorfor denne skiller seg klart ut fra de filmene som er lage tidligere, som handler om terrorhandlingene

-Hovedkarakterene er til dels svært medievante, to av dem er kjente for de fleste medier, og har hatt/har sentrale roller i politikken

-Forankret til Utøya, Oslo, men også Kristiansund, Møre, Trøndelag – og til hele landet via AUF

-Allerede forespørslers fra flere DKS-avdelinger om visninger høsten 2021 (Viken, Oslo, Trøndelag etc.)

RESULTATER, VURDERING AV RESULTAT- EFFEKT MÅL

Gjennom å skildre de fire kvinnenes liv i sitt politiske engasjement etter 22. juli, får vi innblikk i et Norge i endring. At kjærlighetsbudskapet fra rosetogene har kjølnet kraftig av den kalde vinden som blåser over Europa og verden. En utvikling der vi ser en økende grad av politisk polarisering og ekstremisme. Senest i august 2019 i Oslo blir en norsk 21-åring overmannet i en moské i Bærum idet han skyter seg inn i lokalet og prøver å drepe de som besøker moskéen, særlig muslimer. Like før hadde han drept sin stesøster, som var adoptert fra Kina. Det kommer fram i avhørene at en direkte årsak til angrepet, er at han ble inspirert av Anders Behring Breiviks kompendium. For snart ni år siden angrep Breivik regjeringskvartalet og AUFs sommerleir på Utøya, og drepte 77 mennesker med et uttalt ytterliggående, politisk motiv. Angrepet mot to moskéer i Christchurch, New Zealand, i januar 2019, viste seg også å være direkte inspirert av 22. juli-terroristen.

Denne smitteeffekten blant ekstremister skaper en frykt blant Utøya-overlevende, som er helt reell. Ungdommene er opptatt av retorikken og debattklimaet i det offentlige rom, at det er en sammenheng mellom ord og handling, fordi de har sett og erfart at voldelige ord kan føre til terror. Ina påpeker at det har skjedd en endring i det offentlige ordsiftet den siste tiden. Når Sylvi Listhaug, som landets justisminister fra Fremskrittspartiet, poster et Facebook-innlegg som bevisst spiller på fremmedfrykt, så mener hun at Listhaugs retorikk er med på å legitimere ekstreme holdninger: «Arbeiderpartiet mener terroristenes rettigheter er viktigere enn nasjonens sikkerhet.»

Ina tror at dette er en del av en utvikling i det norske ordsiftet, der ekstreme holdninger og kommentarer er i ferd med å bli stuerene og legitime, og en del av *mainstream* politisk retorikk. Etter Listhaugs FB-post, økte mengden av hatmeldinger og drapstrusler på sosiale medier til det tredobbelte, ifølge politiet. Ina og veldig mange Utøya-overlevende, får jevnlig slike hatmeldinger og drapstrusler, som gjør det ekstremt krevende å fortsette å stå i sitt politiske engasjement.

Men som Kamzy, Ina og AUF-generasjonen så tydelig uttrykker: «Vi lar oss ikke skyte til taushet.»

Etter at filmen ble helt ferdigstilt i mars 2021, har vi forberedt og igangsett lanseringen som da skjer ti år etter terroraksjonen mot Utøya i 2011. Majoriteten av finansieringen for filmen kommer naturlig nok fra Norge, men med oppmerksomheten hendelsen på Utøya 22.juli ha fått internasjonalt ser vi også at det er interesse for denne filmen utenfor Norge. Vi baserer noe av grunnfinansieringen fra Norden, og filmen ha potensial for å nå markeder på tv, nett og strømming utenfor Norden. Den er allerede solgt til nordiske land, og vi har gjort en forpliktende avtale med JAVA Films, som vil selge filmen utenfor Norden. Dessuten er det to meriterte og erfarne dokumentarister som har regissert denne filmen, og det vil også kunne styrke prosjektets muligheter for å nå langt ut, Aslaug Holm (som også er filmen fotograf og en av klipperne) og Sigve Endresen. Deres erfaring som dokumentarister fra et bredt spekter av større filmer med ulike tema, men alle med humanistisk tilnærming, er en betydelig ressurs i en film om ettervirkningene av det som skjedde på Utøya i 2011. Vi har også med oss en rutinert svensk klipper, og en enda mer erfaren dansk klippekonsulent/dramaturg, Niels Pagh Andersen som begge har bidratt til å bygge en kvalitet i filmen vi mener den trenger, og fortjener.

Vi har allerede merket at filmen blir veldig godt mottatt, ikke minst som en plattform å diskutere de mange aspektene og konsekvensen av 22.juli terroren i Oslo og på Utøya. I mars hadde filme før-premiere på HUMAN Int Dokumentarfilmfestival, og vant der hovedprisen for beste norske dokumentar.

<https://humanfilm.no/arets-prisvinnere/>

I april hadde filmen internasjonal premiere på Hot Docs, Toronto, Nord-Amerikas største og viktigste dokumentarfilmfestival, med svært god mottakelse blant canadiske og amerikanske medier som fulgte festivalen. (vedlagt eksempel på anmeldelse under Hot Docs)

<https://boxoffice.hotdocs.ca/websales/pages/info.aspx?evtinfo=141680~367cbc04-eb03-453a-90f8-88ca48c4cf79&epguid=dee745c5-cd88-4125-83fd-ead2285fee60&>

<https://icsfilm.org/reviews/hot-docs-review-generation-utoya-sigve-endresen-aslaug-holm/>

FESTPREMIERE I OSLO

Filmene har vært ute på kino i Norge fra april til august 2021, og den ble vist på kino i et delvis coronastengt Oslo fra sent mai. 28.juni hadde filmen festpremiere på Vika Kino med fullsatt sal (så mange Covid-19-restriksjoner tillot), med alle hovedkarakterer i filmen til stede, og svært mange berørte

AUF-ere og andre berørte etter 22.juli også i salen. Der var også representanter fra de fleste finansørene til stede, fra Norsk Filminstitutt, Nordisk Film & Tv Fond, Kulturrådet, Fritt Ord, NRK, Rådet For Psykisk Helse og Stiftelsen Dam. Premierevisningen var svært vellykket, og publikum bidro med varmer reaksjoner til filmen.

Filmen fikk i samme periode unisont gode anmeldelser fra en samlet norsk presse (12 x 5-ere/terningkast).

Filmen er også vist på flere andre anerkjente internasjonale festivaler, bl.a. i Krakow, Polen, i Bologna, Italia og i Sydney, Australia, og flere andre. Den er også vist på norske ambassader i forbindelse med markering av 22.juli Den vil også vise på en flere kringkastere utenfor Norge, og 22.juli i år ble den vist på NRK 1. Gjennom høsten og utover inneværende skoleår (og trolig skoleåret 2022/23) vil filmen vises på Den Kulturelle Skolesekken rundt omkring i landet, for elever i ungdomskolen og videregående skoler og dette er den viktigste målgruppen for denne filmen.

I august vant GENERASJON UTØYA Folkets Amanda under Filmfestivalen i Haugesund:

<https://filmfestivalen.no/amanda-2/folkets-amanda-2021/>

OPPSUMMERING, KONKLUSJON OG VIDERE PLANER

SKOLEVISNINGER

Effekt målet for filmen vil vi se endelig først om et år eller to, men allerede kan vi si at vi har nådd et stort publikum på tv (360 -400.000), end god del av vår målsetting om kinopublikum (snart 10.000), og ikke minst har filmen bidratt til en mer åpen og bred debatt om ytringsfrihet og -ansvar, oppfølging av langvarige psykisk traumer, og generelt et mer åpent debattklima rundt 22.juli. Dessuten vil filmen nå mange flere også utenfor Norge, og øke bevisstheten rundt hva som skapet 22.juli på Utøya og i Oslo.

Høsten 2021 og våren 2022 vil filme møte sitt viktigste publikum, skoleelever i ungdomsskolen og videregående. Mange unge husker ikke det som skjedde 22.juli 2011 for de det var nettopp for unge. Vi har vært i kontakt med mange kommuner og skoler som ønsker å gjøre GENERASJON UTØYA til en obligatorisk del av undervisningen om 22.juli. Hvis vi nå en stor del av dagens - og kommende – skoleelever i ungdoms- og vg-trinnet, da vi har vim lykkes med målsetting om vår viktigste målgruppe.

Oslo 17.september, 2021

Tore Buarv, produsent

